

GEMZA MELINDA

KÖZÖS ALKOTÁS

Bethlenfalvy Ádám *Dráma a tanteremben* című könyvéről

Korunk talán egyik legismertebb drámatanára, Dorothy Heathcote mindig arra biztatta a tanítványait, hogy kísérletezzenek. Ez derül ki legalábbis egy interjúból, amelyet Bethlenfalvy Ádám készített vele: „[...] amikor megérint minket egy irodalmi mű, egy festmény, egy vers, valakinek a színpadi játéka, [...] akkor kiterjesztjük a tudásunkat arról, hogy mit jelent embernek lenni. Növelhetjük az empátiánkat, és megérthetjük a feltáruló lehetőségeket. Persze az, hogy ezeket az élményeket az életben miként hasznosítjuk, az csakis tőlünk függ.”¹ Szintén kísérletezésre buzdít bennünket Bethlenfalvy, amikor hiánypótló kézikönyvében sokéves drámatanári munkásságának elméleti és gyakorlati tapasztalatait rendszerezi.

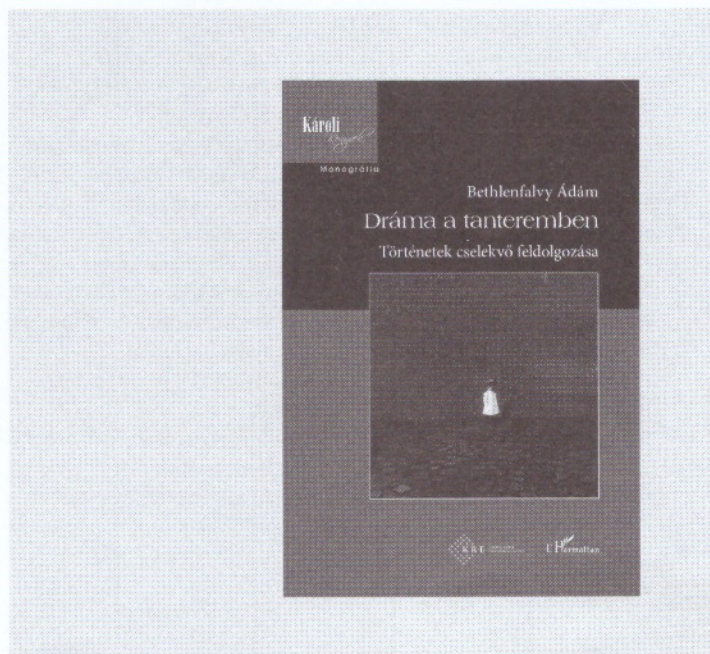
2020 különösen termékeny év volt a Károli Gáspár Református Egyetem drámapedagógiai műhelyében, hiszen három szakkönyvet is kiadtak, melyek közül egyet Lannert Keresztély István, kettőt pedig Bethlenfalvy Ádám jegyez. Lannert könyve, a *Bevezetés a drámapedagógiába*² egyetemi tankönyvként használható, míg a *Living Through Extremes in Process Drama*³ című angol nyelvű kötetben Bethlenfalvy doktori kutatásának eredményeiről olvashatunk. A harmadik kötet, érdeklődésünk tárgya a tavalyi év végén napvilágot látott *Dráma a tanteremben*, melynek vállalt célja a tantermi drámaelméleti megalapozása.

Hazánkban az elmúlt évtizedben a különböző színházi nevelési programok mellett megsokszorozódott azoknak a szakembereknek a száma is, akik színházakban, színházi nevelési társulatokban vagy oktatási intézményekben alkalmazzák a drámát. Noha az ehhez kapcsolódó munkaformák széles körben elterjedtek, a dráma elméleti alapvetései gyakran hiányoznak mellőlük, melyek ismeretében és segítségével gazdagabbá, reflektáltabbá tehető a drámatanári munka. A dráma tantermi alkalmazásának előnyei kétségtelenek, és – ahogy azt már a 2010-ben megvalósult DICE-kutatás⁴ eredményei is megmutatták – a drámapedagógia módszere számos kulcskompetencia fejlesztésében is meghatározó szerepet tölt be. A közös alkotás egyaránt segíti a drámatanárt és a diákot a tanulási folyamat, a tananyag élményszerűvé tételében. A debreceni Csokonai Ifjúsági Program vezetőjeként évek óta együtt dolgozom Bethlenfalvy Ádámmal különböző

színházi nevelési programokon, így a gyakorlatban tapasztalhattam meg, hogy a reflektáltság ilyen szintje hogyan mélyíti el és teszi eredményesebbé a szakmai munkát.

Bethlenfalvy már a kötet címében is a dráma kifejezést használja „drámapedagógia” vagy „tanítási dráma” helyett, melynek pontos meghatározásához lépésről lépésre vezet végig az olvasót Chris Cooper, Bécsy Tamás, Dorothy Heathcote, Edward Bond, Gavin Bolton és Kaposi László fogalmain keresztül a saját definíciójáig, mely egyfajta szintézise az eddig felsoroltaknak: „[...] a drámának fontos összetevői tehát a fikatív, de meghatározható kontextusban, a körülmények szorításában változásra kényszerülő ember, akiben ütközhet a kívülről és belülről táplálkozó nyomás; aki szándékait a cselekvés különböző módjain fejezi ki valós térben és időben; és aki egy történet meghatározott pontján van, tehát helyzetének van előzménye és tetteinek van következménye.”⁵ A kötetben használt drámafogalom tisztázása azért is fontos, mert egyrészt ma hazánkban számos, a drámape-

- 1 BETHLENFALVY Ádám, „»A legtöbb gyerek nem tudja, hogy mire képes...« Interjú Dorothy Heathcote-tal”, *Drámapedagógiai Magazin* 31. sz. (2006/1): 14., <http://letoltes.drama.hu/DPM/2001-2010/2006.1.pdf>.
- 2 LANNERT KERESZTÉLY István, *Bevezetés a drámapedagógiába*, Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, 2020.
- 3 BETHLENFALVY Ádám, *Living Through Extremes in Process Drama*, Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, 2020.
- 4 DICE – *A kocka el van vetve, Kutatási eredmények és ajánlások a tanítási színház és dráma alkalmazásával kapcsolatban*, 2010, http://www.dramanetwork.eu/file/DICE_kutatasi_eredmenyek.pdf.

dagógiához köthető definíció van a köztudatban, másrészt pedig Bethlenfalvy szerint ez a meghatározás ráilleszhető a legkülönbözőbb drámákra, függetlenül a megvalósulás helyszínétől, így ennek egyértelműsítése érdekében beszél tantermi vagy osztálytermi drámáról.

A tantermi dráma fő összetevőit a szerző az elmúlt évek angol drámapedagógiai kutatásainak vizsgálatán keresztül rendszerezi. A kötet Dorothy Heathcote munkái mellett sorra veszi a dráma legjelentősebb angol képviselőinek tanulmányait (Gavin Bolton, Chris Cooper, David Davis), melyek közül egyelőre csak néhány érhető el magyarul. A szerző szerint „a tanár akkor tudja segíteni a tanulók alkotó gondolkodását, ha képes önmagára is alkotóként tekinteni”.⁶ A fejezet e nézőpont felvételéhez, a drámás tevékenységeinek strukturálásához nyújt elméleti segítséget. Bethlenfalvy nemcsak elméleti szakemberként, hanem drámatanárként is beszél, aki elméleti ismereteit saját gyakorlati tapasztalatain keresztül teszi reflektálttá, elérhetővé. Jel és jelentés viszonyából kiindulva vizsgálja meg fikció és valóság viszonyát, majd kitér a szituáció és a keret fogalmaira.

Dorothy Heathcote a drámát úgy határozza meg mint „man in mess/igaz ember bajban”, eszerint a dráma az embert – az ő átalakulását, konfliktusát – állítja a középpontba. Ennek egyik útja, amikor a drámaíró a tett mögötti motiváción keresztül vizsgálja az egyes cselekedeteket. Heathcote a cselekvés értelmezésének öt szintjét különíti el: cselekvés, motiváció, tét, minta és értékrend (AMIMS – Action, Motivation, Investment, Model, Stance). Ezt a rendszert 1995-ben adta közre, magyarul először a *Drámapedagógiai Magazinban*, Bethlenfalvy interjújában jelent meg.⁷ A rendszer leírása jelentős támaszt nyújthat a színész–drámatanári munkában, hiszen segítségével elemezhető a valódi emberi szükséglet egy adott cselekedet során, és vizsgálható az uralkodó társadalmi narratívához való viszony. E kettő ütközésében látatja Chris Cooper Heathcote-tal ellentétben a dráma lényegét. A cselek-

vés mögötti motiváció megértése hatékonyan járul hozzá a drámás tevékenységek alatt a jelenetkészítés megsegítéséhez is, de közelebb kerülnek a szöveghez és a színház művészeti formájához is a diákok, ha tudatosan gondolkodnak a jeladásról, mely elősegíti a szabad alkotást.

A kötet legjelentősebb újdonsága mindenképp a dramatisz tevékenységek rendszerének újragondolása. Bethlenfalvy rendszere problémaközpontú, aszerint csoportosítja a tantermi drámát, hogy milyen megközelítésekkel indulhat ki a pedagógus a dráma tervezésekor, milyen problémát helyezhet a fókuszba, ezáltal is megerősítve az első fejezetben kifejtett narratíva szerepét a drámás tevékenységekben. Ennek a rendszernek a nagy előnye, hogy olyan viszonyítási pontokra helyezi a hangsúlyt a történetek feldolgozásánál, melyek a hagyományos pedagógusi munkában ritkán jelennek meg. A stratégiák kiválasztásánál fontos szempont, hogy egy zárt műalkotás vizsgálatakor milyen lehetőségek nyílnak az alkotófolyamat számára. Hét különböző stratégiát mutat be a kötet, melyekhez Bethlenfalvy a saját drámatanári gyakorlata során kipróbált drámaórákat hoz példaként. A részletes óravázlatok megteremtik az adaptáció lehetőségét, és nagymértékben hozzájárulnak az eltérő történetek cselekvő feldolgozásának tervezéséhez.

A kötet utolsó fejezetében a szerző konkrét instrukciókat ad a tanárok szerepbe lépéséhez, a drámatanári attitűd kialakításához, a tevékenységek megtervezéséhez és levezetéséhez, és megerősíti a drámával foglalkozó szakembereket abban, amit Heathcote is vallott: drámázni és közösen alkotni érdemes. A könyv feltételez egyfajta előképzettséget a felhasználóktól, hiszen épít a pedagógusok drámapedagógiai jártasságára, de ahogyan a szerző is kijelenti, a tantermi dráma csinálás útján tanulható. A lényeg az alkotáson, a cselekvésen és a megértésen van.

BETHLENFALVY Ádám, *Dráma a tanteremben.*

Történetek cselekvő feldolgozása, Budapest,

L'Harmattan Kiadó – KRE, 2020, 112 oldal, 2490 Ft

6 Uo., 23.

7 BETHLENFALVY Á., „A legtöbb gyerek...”, 14.

E számunk szerzői

Aradi Hanga Zsófia (1996) a PTE irodalom- és kultúratudomány mesterszakos hallgatója, Pécsen él

Balassa Zsófia (1987) színházmenedzser, színháztörténész, Budapesten él

Bazsányi Sándor (1969) irodalomkritikus, Klotildligeten él

Bogya Tímea Éva (1997) színházkritikus, Budapesten él

Dömötör Adrienne nyelvész, színikritikus, Budapesten él

Gabnai Katalin (1948) drámatanár, színikritikus, Budapesten él

Gajdó Tamás (1964) színháztörténész, Budapesten él

Gemza Melinda (1973) színháztörténész, színházi nevelési szakember, Debrecenben él

Győrei Zsolt (1970) író, irodalomtörténész, tanár, Budapesten él

Hermann Zoltán (1967) irodalomtörténész, Budapesten él

Kovács Natália (1989) szerkesztő, kulturális újságíró, kritikus, Budapesten él

Köllő Kata (1958) színikritikus, szerkesztő, Kolozsváron él

Molnár Zsófia (1974) kritikus, műfordító, ez-az, Budapesten él

Nánay István (1938) kritikus, tanár, színháztörténész, Budapesten él

Ölbei Livia (1966) újságíró, kritikus, Szombathelyen él

Proics Lilla (Kaposvár, 1967) kritikus, tornatanár, Budapesten él

Róbert Júlia (1982) dramaturg, Budapesten él

Sebesi István (1967) a BBTE színháztudomány szakos hallgatója, Kolozsváron él

Szekeres Szabolcs (1972) színikritikus, Budapesten él

Szoboszlai Annamária (1979) kulturális újságíró, Budapesten él

Turbuly Lilla (1965) író, szerkesztő, Náprádfán él